

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет української філології та журналістики
Кафедра української мови

Дипломна робота
магістра

з теми: **РЕЛІГІЙНІ ТРОПИ У ТВОРЧОСТІ ВАЛЕРІЯ ШЕВЧУКА**

Виконала: студентка 2 курсу
групи Ukr1-M20
спеціальності 014 Середня освіта
(Українська мова і література)
галузі знань 01 Освіта / Педагогіка
Стойко Ірина Олегівна

Керівник:
Марчук Людмила Миколаївна,
доктор філологічних наук, професор

Кам'янець-Подільський – 2021

Зміст

Вступ.....	3
Розділ I. Вплив християнської моралі на духовний розвиток особистості в творчій спадщині Валерія Шевчука.....	11
1.1. Індексація сакральних знаків-символів у художніх текстах.....	11
1.2. Взаємовідносини між мовою і релігією.....	16
1.3. Лексико-семантична система української мови та місце в ній церковно-релігійних найменувань.....	20
1.4. Вербалізація релігійних мотивів у творчості Валерія Шевчука...	25
Висновок до 1-го розділу.....	35
Розділ II. Функціонування конфесійних тропів у прозі Валерія Шевчука.....	36
2.1. Релігійна лексика як лінгвістичний засіб творення тропів.....	36
2.2. Загальна характеристика тропів прози Валерія Шевчука.....	53
2.2.1.Епітет.....	54
2.2.2. Порівняння.....	58
2.2.3. Метафора.....	58
2.2.4. Персоніфікація.....	63
2.2.5.Гіпербола.....	65
2.2.6. Евфемізм.....	65
2.2.7. Перифраза.....	65
2.2.8. Градація.....	66
Висновок до 2-го розділу.....	66
Розділ III. Професійна компетентність як складова професійної діяльності студентів – майбутніх викладачів-філологів.....	67
Висновок до 3-го розділу.....	71
Висновки.....	72
Список використаної літератури.....	78

Вступ

Мова – невід’ємна частина духовної дійсності, окресленої етнолінгвальним колом. Її тривала залежність від низки несприятливих позамовних факторів ХХ ст. у нашій країні призвела до «розмивання» ідентичності українського народу, кризи його духовної традиції [Кісь 2002, с. 153]. Одним із таких фундаментальних чинників знекровлення української духовності минулого сторіччя була офіційна атеїстична позиція радянської держави, незважаючи на те, що глибинне відчуття Бога для українців було у всі часи чи не найважливішою менталітетною рисою [Історія 1996, с. 5]. Звичайно, радянська влада не могла взагалі ігнорувати високий рівень релігійності нашого народу. Стійка закріпленість слів на позначення церковно-релігійних понять у мовленні не давала змоги повністю викинути їх з реєстру лексикографічних джерел, хоча досить часто тлумачення семантичних структур багатьох з них мало заідеологізований характер або було поверховим через брак лінгвістичних досліджень не актуальних на той час тем.

Сучасне відродження в Україні суспільного статусу релігії як атрибута української нації дає можливість мовознавцям вивчати українську церковно-релігійну лексику, розвиток та функціонування якої тривалий час були поза увагою наших науковців. У слов’янських мовах існує серія досліджень релігійної лексики – це роботи Ф.Буслаєва, Ф.Міклошича, А.Богача, Я.Фрінта, Є.Кліха, Є.Щетки та ін. [Горбач 1993. 66]. В українському мовознавстві відомі праці І.Огієнка, присвячені проблемам етимологічного аналізу, правопису й акцентуації слів досліджуваної групи лексики [Огієнко 1938], П.Коваліва, Є.Верещагіна, А.Львова – джерелам і шляхам їх проникнення в нашу мову Є.Грицака, О.Горбача – діалектним особливостям, О.Горбача, М.Юрковського – історичним питанням окремих тематичних підгруп, Я.Рудницького, М.Лесіва – семантиці окремих церковних термінів та ін.

Уперше в 1994 р. львівськими дослідниками в монографії «Українське термінознавство» [Панько та ін. 1994] була порушена проблема вивчення релігійної лексики як термінологічної. Важливими з цього приводу є розвідки Н.Пуряєвої, де авторка визначає обсяг сучасної української церковно-обрядової термінології [Пуряєва 2001]. Питанням релігійної термінології присвячені дисертаційні дослідження С.Біблої [1997], І.Бочарової [1999], Н.Піддубної [2000], Н.Пуряєвої [Пуряєва 2001] та ін.

Проблеми сучасної церковно-релігійної термінології широко дискутують на конференціях, у пресі. Так, питанню функціонування української конфесійної мови, а саме уцерковнення української мови та перекладу Біблії рідною мовою, присвячені роботи В.Німчука [1992 – 1993]. Вивченням нової для дослідників одиниці функціонально-стильової системи сучасної української літературної мови – конфесійного (релігійного, богословського, сакрального) стилю займається нині багато мовознавців (напр., Н.Дзюбишина-Мельник, В.Задорожний), хоча й досі існує різнобій у називанні цього стилю. Досить актуальними є правописні питання релігійних найменувань (М.Кондор, О.Захарків, Н.Рибак, Н.Дзюбишина-Мельник, М.Трофимук, О.Федик та ін.). Репрезентацію релігійної лексики в українській лексикографії досліджують М.Скаб, І.Черненко та ін.

Сучасних мовознавців цікавить семантико-функціональний аспект слова як у Біблії, культовому спілкуванні (Н.Бабич, С.Богдан, Л.Шевченко, І.Павлова та ін.), так і поза конфесійним стилем (напр., М.Скаб (концепт *душа*) та ін.). О.Стишов відзначає, що однією з особливостей розвитку лексичного складу української мови кінця ХХ ст. є використання саме релігійної лексики (з наслідками детермінологізації) [Стишов 1999, с. 15].

Останнім часом науковці звертаються до досліджень, присвячених збагаченню поетичного мовлення конфесійно маркованими лексичними засобами. Зокрема, Т.Берест, вивчаючи семантику художнього слова в поезії 80-90 рр., аналізує лексичні одиниці біблійно-релігійного словника й доходить

висновку, що вони «...живлять образність української поезії», а широке їх використання, на думку дослідниці, можна пояснити багатими «...сугестивно-асоціативними можливостями цих одиниць, здатністю, з одного боку, створювати «високу» стилістичну тональність, а з іншого – виконувати пародійно-сатиричні функції, що є особливо актуальним для авангардної поезії» [Берест 1999, с. 176]. Ю.Браїлко при визначенні лінгвістичної природи конфесійних лексем у творчості українських поетів 60-80 рр. ХХ ст. констатує факт виникнення їх похідних з метою увиразнення поетичного мовлення [2005]. І.Круть виокремлює в календарно-обрядовій поезії імена культурно значеннєвих лексем – назви божеств та християнські імена (Бог, святі, культові персонажі), на переосмислення семантики яких вплинуло прийняття християнства [2004].

Однак указані дослідження не вичерпують проблем функціонування українських церковно-релігійних лексем (далі – ЦРЛ) поза культовою сферою. У зв'язку з дискримінацією церковно-релігійної сфери в тоталітарному суспільстві релігійний стиль не часто потрапляв до кола наукових зацікавлень мовознавців. Починаючи з 30-х років ХХ століття (із заборонаю УАПЦ, а згодом знищенням УГКЦ), окремі аспекти функціонування цього стилю стають предметом досліджень мовознавців діаспори – І. Огієнка, П. Коваліва, Є. Грицака, О. Горбача, М. Юрковського, Ю. Луцика, Я. Рудницького, В. Лева, М. Лесіва. Із здобуттям Україною незалежності, поживленням демократичних процесів у суспільстві українська лінгвістика заповнює прогалини в багатьох питаннях, пов'язаних із релігійним стилем. Історії його становлення, конститутивним ознакам, мовним стильовим засобам присвячені численні розвідки учених: Н. Бабич, С. Біблої, Н. Дзюбишиної-Мельник, Т. Коць, З. Куньч, М. Лесюка, В. Німчука, І. Павлової, Н. Пуряєвої та ін. Мову молитви розглядає Н. Бабич, Учительних Євангелій – У. Добосевич, І. Чепіга, Г. Чуба; пастирські послання вивчає Г. Нуцковська, духовну поезію І. Гримайловський. Церковна проповідь

досліджується лише в окремих аспектах – у контексті проблем культури мови (З. Куньч), дискурсного аналізу (С. Кот), у зв'язку з вивченням сакральної лексики (С. Гарбуз) або мовностилістичних особливостей проповідей конкретного священнослужителя (І. Павлова).

Біблійні сюжети та образи використовуються багатьма митцями – скульпторами, графіками, малярами, композиторами, режисерами театру письменниками. Вплив біблійних книг на літературні твори був надзвичайно плідний і дуже значний. Воістину немає жодного великого письменника, який би хоч раз та не звернувся до змісту Біблії. Теми, ідеї, образи її розробляли кожен по-своєму українські письменники – від Вишенського до сучасних авторів.

Кожна епоха має власне розуміння історії літератури та історико-літературного процесу. Радянська доба відтворила міф про цілковиту незалежність культури та літератури від впливу релігії і тому воліла не говорити про твори, основу яких складали біблійні образи і мотиви.

Радянські дослідники й цензура старанно обминали навіть згадки про релігійність класиків української літератури, нав'язуючи читачам думку про їхній войовничий атеїзм. А біблійну канву деяких творів наприклад, «Марія» Т. Шевченка, «Мойсей» І. Франка коментували лише під кутом зору соціального детермінізму і класової революції.

Наукова новизна монографії В. Антофійчука «Євангельські образи в українській літературі 20ст.» насамперед визначається моментом звільнення національної літератури від ідеологічних кліше, які були накинута на неї попередньою добою, і тут учений услід за такими дослідниками біблійної тематики, як І. Бетко, В. Сулима, А. Нямцу та відходив у своїх текстах від загальноприйнятих думок.

У своєму дослідженні В. Антофійчук здійснює спробу розглянути закономірність і своєрідність рецепції ідей та образів Нового Завіту українською літературою 20ст., відтворити історичний контекст

засвоєння євангельського сюжетно-образного матеріалу, з'ясувати «згоду» та дистанцією між письменниками та Новим Завітом.

Сучасна дослідниця проблеми "Біблія і українська поезія" І. Бетко зазначає, що досконале знання Біблії «допомагало краще побачити і зрозуміти конкретно-історичне, національне в усьому його драматизмі» [Бетко 91, с.29].

. Вона також підкреслює, що період кінця XIX – початку XX ст. в освоєнні Біблії українською культурою був особливо інтенсивним, позначеним "яскравим індивідуально-творчим забарвленням [Бетко 91 (2), с. 66]. Із оповідань і новел сповідально-настрійного плану розпочав свій шлях у літературу Валерій Шевчук. Він уособлює той напрям у прозі «шістдесятників», котрий тяжіє до книжності, культурництва. Творчість В. Шевчука становить біографію письменника, основу його внутрішнього духовного життя, присвяченого шуканням істини.

Критика зустріла нову постать в літературі «на ура», відразу зарахувавши автора до безсумнівних талантів української прози, поруч з Є. Гуцалом, В. Дроздом, Г. Тютюнником. Оцінка В. Шевчука українськими критиками на Заході також була такою високою, що його оповідання ввійшли в антології Юрія Луцького та Івана Кошелівця.

Але у Шевчука – вже з перших його новел – була одна дуже характерна для нього риса, якою передовсім він відрізнявся від своїх літературних ровесників. Цей автор був наскрізь «висповідальним». Кожний твір був своєрідною сповіддю героя перед читачем.

Отже, **актуальність** нашого дослідження зумовлюється такими чинниками:

– важливістю розв'язання мовознавчих проблем аналізу релігійних лексем, зокрема їх використання в художньому стилі взагалі та ідіостилі Валерія Шевчука;

- необхідністю різноаспектного вивчення релігійно маркованої лексики й особливостей її функціонування в різних підстилях;
- потребою вивчення функціонально-семантичного статусу релігійних тропів та фігур у художньому стилі загалом.

Мета роботи полягає в дослідженні мовних засобів Валерія Шевчука, а саме: маркованої релігійної лексики. Реалізація цієї мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

- 1) з'ясувати місце й роль ЦРЛ у розвитку лексико-семантичної системи української мови, а також особливості їх адаптації в художньому мовленні ХХ - ХХ ст. в умовах офіційного нехтування радянською владою церкви та релігії;
- 2) систематизувати та покласифікувати ЦРЛ, активно вживані в художніх творах;
- 3) описати художньо-образні вживання й значеннєві трансформації ЦРЛ кожного розряду в мовотворчості українських прозаїків ХХ – поч.. ХХІ ст.;
- 4) установити типові для творів минулого століття способи модифікації ЦРЛ;
- 5) виробити рекомендації для поглиблення лексикографічних тлумачень ЦРЛ.
- 6) дослідити релігійну лексику творів Валерія Шевчука;
- 7) установити функційно-експресивну специфіку синтаксичних структур, дослідити функційний статус тропів (епітета, метафори, порівняння, перифраза) та фігур (градації, антитези).

Об'єкт дослідження – когнітивні зв'язки мовотворчості Валерія Шевчука.

Предмет дослідження – релігійні тропи, їх структура та стилістичні особливості в творах В. Шевчука.

Матеріалом дослідження є тексти «Три листки за вікном», «Тіні зникомі», «Маленьке вечірнє інтермецо», «На полі смиренному» Валерія Шевчука.

Методи аналізу:

- Метод картування, який дозволить виділити з творів ті одиниці, які потребуватимуть подальшого аналізу;
- системно-структурним методом виділимо однотипні явища і розмістимо їх за певною структурою;
- описовий метод дасть нам змогу описати, а отже і пояснити певне стилістичне явище у мові твору.

Елементи наукової новизни роботи полягає в тому, що в ній уперше на широкому фактичному матеріалі досліджуються сакральні тропи, розкриваються стилістичні можливості одиниць лексичного та синтаксичного рівнів у межах художнього стилю. Розглядається мовний матеріал, який з ідеологічних міркувань тривалий час був заборонений, і тому не був предметом лінгвістичних студій, таким чином поглиблюються знання щодо релігійного стилю сучасної української літературної мови, висвітленні в його структурній організації релігійної лексики, виявленні ролі тропів та фігур у творенні образної системи художніх текстів, їхнього значення для світосприймання й розуміння сучасних творів.

Практичне значення роботи полягає в тому, що одержані результати можуть бути використані у викладанні курсів історії української мови, лексикології, стилістики сучасної української мови, лінгвістичного аналізу тексту; мовних і релігієзнавчих спецкурсів у світських і духовних навчальних закладах; для написання відповідних підручників і посібників; у лексикографічній практиці, у викладанні української мови в закладах загальної середньої освіти.

Апробація роботи. Дипломну роботу обговорено на засіданні кафедри української мови Кам'янець-Подільського університету (листопад 2021 р.). Також апробація відбулась під час роботи конференції студентів та магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (жовтень 2021 р.).

Структура і зміст роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури.

Висновки

В умовах всеохоплюючого духовного занепаду вельми актуально постало питання пошуку шляхів подолання моральної кризи суспільства. Це примушує замислитися над витокami нашої культури, звернутися до духовної спадщини нашого народу.

Сьогодні відбувається переорієнтація свідомості мільйонів людей на світоглядні та морально-етичні цінності християнства, які пропагує й втілює в життя церква і які впродовж багатьох десятиліть заперечувалися й відкидалися офіційною загальнообов'язковою ідеологією.

Проблема духовного розвитку особистості була однією з центральних у просвітницьких спадщинах І. Огієнка, П. Могили, І. Галятовського, Ф. Прокоповича. Вони вважали, що відродження духовності через повернення до християнських цінностей – це надійний шлях до оздоровлення нації та запорука становлення Української державності. Адже виховання, духовне удосконалення особистості мають ґрунтуватися на засадах християнської моралі.

Дослідження церковно-релігійних найменувань, умовно поділених за опозицією «Бог – людина» на дві групи – загальнорелігійні (*Бог, святий, ангел, чорт, Святий Дух, душа, гріх, рай* і т. ін.) та церковно-обрядові (*панотець, церква, корогва, Благовіщення, молитва* тощо), вказує на те, що лексико-семантичний потенціал лексем першої групи значно більший від другої; це зумовлено широким міфологічним ореолом, який дає мовцям більший простір для творчих переосмислень.

Традиційні значення ЦРЛ актуалізують весь набір ядерних сем, який, в основному, відображений у словникових дефініціях. Еволюція значень ЦРЛ у художньому мовленні ХХ ст. виявляється у їх нетрадиційних актуалізаціях – смислових, емоційно-образних, естетичних трансформаціях, неоднакових за ступенем вияву релігійної семантики. Нетрадиційні значення передбачають актуалізацію ядра з будь-якими змінами (посиленням чи послабленням

окремих сем, часткову актуалізацію) або реалізацію ядра в поєднанні з периферійними семами, а також актуалізацію тільки периферійних сем значення. Такі процеси, як засвідчує фактичний матеріал, у семантичній структурі ЦРЛ завжди супроводжуються експресивністю.

Редуковані компоненти розщеплених експліцитних сем змінюють свої семантичні межі завдяки конкретизації чи уточненню первісних значень (*Бог* – ‘творець’, ‘справедливість’) та внесенню нових асоціативних відтінків частіше з допомогою метафорично-метонімічних утворень (*рай* – ‘свобода’; *собор* – ‘релігійна віра’) з обов’язковим збереженням традиційної (частіше високої) тональності фонові інформації, пов’язаної з церковно-релігійною сферою.

Ефект новизни створюють незвичні використання деяких ЦРЛ, які відображають світогляд українців і допомагають заглибитися в їх культуру мислення й поведінки (*рай* – це ‘задоволення’ не тільки від ‘відпочинку’, але й від ‘праці’). Хоча подібні актуалізації призводять до певних дистрибутивних обмежень, проте стилістична піднесеність, урочистість, шанобливе ставлення до референта та позитивне забарвлення вторинних значень ЦРЛ зберігаються. Тому є підстави стверджувати: при реалізації власне ядерних сем значних «розхитувань» поняттєво-емоційного ядра ЦРЛ не виявлено.

Інноваційні процеси у структурі ЦРЛ більше пов’язуємо з актуалізацією периферійних сем, залучення яких відбувається під впливом різних чинників, як екстралінгвальних (політики руйнування української церкви, протистояння матеріалістичної та ідеалістично-релігійної концепцій, синтезу духовно-християнських знань та світського буття, дохристиянських і християнських світоглядів, екологічних катаклізмів тощо), так і інтралінгвальних (намагання лаконізувати оформлення думки, досягти максимальної експресії висловлювання, побудувати місткі образи і т. д.). Емоційно-експресивна тональність таких уживань рідко залишається позитивною чи нейтрально-позитивною; частіше письменники подають зіткнення високого і буденного у незвичних для ЦРЛ ракурсах з допомогою

негативних сем. Невідповідність контекстуального оточення призводить до стилістичного дисонансу зі зміщенням традиційних морально-етичних категорій, нівелювання високого ідейно-художнього осмислення біблійної інформації.

Частота вживання деяких синонімічних лексем неоднорідна: перевагу мають стрижневі номінації *Бог, Ісус Христос, Мати Божя*, синонімічне багатство яких слугує творенню образів (*Творець, Бог-любов, велика Марія*); у зв'язку із закріпленням несхвальної оцінки та іронічного ставлення до духовних пастирів лексема *ніп* помітно потіснила синонімічні форми; назва *чернець* із прозорою внутрішньою формою домінує над *монах*; слово *образ* частіше, ніж *ікона*, використовують письменники діаспори. Утрата сакрального значення лексеми *душа* (*квітка, як душа* ('ніжна'); *небо, мов душа* ('велике'); *очі, неначе душа* ('чисті')).

У порівняльних конструкціях переважають (92 %) ЦРЛ-об'єкти порівнянь, яким притаманна глибинна енергетична інформативність, образна експресія, піднесеність, урочистість (*сад, як храм* ('ретельність у догляді')), за винятком незначної частини прикладів (10 % з 92 %) зі зниженими емоційно-оцінними характеристиками ЦРЛ (*гусак, як ангел*). Суб'єктами порівнянь ЦРЛ бувають значно рідше (8 %); майже половина з них – з лексемою *душа*. Об'єкти і суб'єкти порівнянь, як правило, з різних лексико-семантичних груп (*дівчина, як ікона*), одночасне функціонування ЦРЛ як об'єктів і суб'єктів порівнянь – явище рідкісне (*попадя, як проскурка*).

Аналіз церковно-релігійної лексики в художній прозі ХХ ст. дозволяє констатувати, що група ЦРЛ потребує лексикографічного доопрацювання: 1) внесення значень при поясненні окремих слів у тлумачних словниках (*душа* ('життя'), *гріх* ('стан'), *сповідь* (*ірон.* 'повчання, вичитування кого-небудь'), *причащати* (*ірон.* 'карати за що-небудь'), *відмолити (-ся)* (*ірон.* 'відкупитися від небажаного') та ін.); 2) внесення стилістичних ремарок до окремих значень: *богомаз* (те саме, що *ікона, іконописець*) – *ірон.*, *зневажл.*) тощо; 3) внесення до

реєстру фразеологічних словників окремих висловів: *не без гріха* – «про людину, яка має провини»; *не на гріх* щось робити – «сумлінно» *стелитися хрестом* – «догоджати»; *ставити / поставити / кинути хрест на груди* – «хреститися / перехреститися»; *хоч за ікону клади* – «добрий, лагідний; дуже гарний, вродливий» та ін.).

Дослідження засвідчує активні інноваційні процеси, що полягають переважно у метафоризації та метонімізації слів, їх детермінологізації, актуалізації периферійних негативних сем, які нейтралізують сакральний характер аналізованої групи лексики.

Загальнонаукові погляди В. Шевчука на розвиток духовної особистості та чинники її виховання формуються під впливом класичної грецької філософії та філософії нових часів, хоча основним джерелом його світоглядних переконань є біблійні уявлення.

Проаналізувавши низку творів, ми можемо виділити наступні групи сакральних тропів:

1. епітети:

- **божий**: *знак божий, суд божий, страх божий, слуга божий, воля божя, ласка божя, любов божя, сила божя, промисел божий, богосупротивний*;

- **святий**: *святе заціпеніння, свята тиша, святі слова*;

- **душа**: *невинна душа, сама душа, душевне сум'яття, неупокорена душа*;

- **християнський**: *християнський світ*;

- **господній**: *господня воля*;

2. порівняння:

ніби побожна;

ніби віщий голос;

як Богородиця;

як девот (святоша);

3.метафора: найчастіше автор вживає такі сакральні слова, як *душа*, *серце* (святе зворушення заповнило моє серце, впаде до серця іскра, лишив там своє серце, просвітліло в мене на серці; оце писання дало сподіваний мир моїй душі, щоб не пустити в душу лихого, на душі лежала ураза).

Рідше натрапляємо на слово «*молитва*»: віддаючись безперервно молитвам, віддався молитві;

4.евфемізми: замість «мертвий» або «помирати» В.Шевчук використовує такі вирази: *ті, що вже не з нами; відійшла у ліпші краї; відійти до Бога; посяти свої кістки; колісниця добігає кінця дороги; Бог її забрав; душа відлетіла у темне царство;*

5.перифрази: *той, кого захопив неспокій; той, котрим дітей лякають.*

6.персоніфікація: найчастіше персоніфіковані образи пов'язані з душею і серцем: *радості, які обігривають душу; душа моя спокійно спала; думки поклали в моїй душі зачала душевного сум'яття; душав пекло проситься; полетіла душа шукати іншої долі; дияволвчепився в мою душу; душа зойкнула; голос живого серця; осінній легіт засівав серця сірим пилом.*

7.антитеза: найчастіше протиставляється добро і зло, а отже, святе і гріховне: *лиха напасть- перст божий, тілесне – духовне, зло – добро, янгол – сатана, вороги – друзі, смерть – життя.*

Тропи та стилістичні фігури вживаються як у фольклорі, так і в художній літературі, окреслюючи при цьому певні спільні та відмінні ознаки зображально-виражального характеру, що засвідчив В.Шевчук у низці своїх творів, на яких позначився вплив фольклорної поетики.

Розглянуті нами приклади використання В. Шевчуком художніх засобів та прийомів фольклорної поетики засвідчують, що вони ґрунтуються на анімістичних, аніматичних та антропоморфних віруваннях наших предків, що дало змогу автору «реконструювати» світогляд людини давнини. Тому

вживання тропів та стилістичних фігур художньо виправдане, вони виступають чинниками єдності змісту й форми художнього твору.

Отже, можемо стверджувати, що релігійний стиль – це спосіб думання самого Шевчука, часто розмови самого з собою, тобто найбільше інтимного, бо це думання й розмови самої душі автора. Релігійний стиль у його творах огнем палає, бо огнем палає й Шевчукова душа!

Список використаної літератури

1. Ажнюк Б.М. Еволюція української мови в діаспорі (етно- і соціолінгвістичні аспекти): дис. ... докт. філол. наук: 10. 02. 01; 10. 02. 15 / НАН України, Ін-т укр. мови. Київ, 1999. 397 с.
2. Антологія української поезії. Т. 1 / упорядкув.: В. Атаманюк, Є. Плужник, Ф. Якубовський ; обкл. й портр.: В. Кричевського. Київ : Маса, 1930. XL, 322, XIV с. : портр.
3. Антофійчук В. Євангельські образи в українській літературі 20ст. Монографія. Київ, 2001. 335с.
4. Бетко І. Біблія як джерело ідей у творчості Лесі Українки. *Слово і час*. 1991. № 3. С.29
5. Бетко І. Біблійні сюжети і мотиви в українській поезії кінця ХІХ — початку ХХ ст. *Українська мова і література в школі*. 1991. №10. С.66.
6. Бурляй Ю. Невідомий Сосюра. *Київ*. 1998. № 1-2. С. 7 – 15.
7. Виноградов В.В. Русский язык (Грамматическое учение о слове): Учебное пособие для вузов. Отв. ред. Г.А.Золотова. 3-е изд., испр. Москва: Высш. шк., 1986. 640 с.
8. Вишенський Г. Твори. Київ, 1986.
<http://sites.utoronto.ca/elul/Vyshenskyi/index.html>.
9. Вовк П. С. Міжмовна асиметрія мовного знака. *Studia Linguistica* : зб. наук. праць. Вип. 1. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2008. С. 20 – 24.
10. Гак В.Г. К диалектике семантических отношений в языке. *Принципы и методы семантических исследований*. Москва, 1976. С. 73 – 92.
11. Гальченко С. Передмова до поеми «Христос». *Самостійна Україна*. 1993. №18. С. 3 – 4.
12. Гальченко С. Інтерпретація вічного образу. *Київ*. 1990. №12. С. 51.

13. Говердовский В.И. Коннотация терминологичности. Значение и его варьирование в тексте: *Сб. науч. тр. Волгоград*: ВГПИ, 1987. С. 170 – 175.
14. Гончаренко, С. У. Професійна освіта: словник. Київ : Вища школа, 2000. 149 с., 78 с.
15. Гнатюк В.М. Останки передхристиянського релігійного світогляду наших предків. *Українці: народні вірування, повір'я, демонологія*: упор., прим. та біогр. нариси А.П.Пономарьова, Т.В.Косміної, О.О.Боряк. Київ: Либідь, 1991. 640 с.
16. Грабович Г.Кохання з відьмами. *Критика*. 2000. № 7 – 8. С. 5 – 9.
17. Гудима І.П. Молитва як елемент релігійного культу і явище культури: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 09. 00. 11. Ін-т філос. НАН України. Київ, 1996. 20 с.
18. Гулюта Ю. В. Символ в рекламних коммунікаціях. Режим доступу : asu.ru/files/documents/00003343.pdf.
19. Гура, О. І. Педагогіка вищої школи: вступ до спеціальності: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 50 с.
20. Давидюк В.Ф. Українська міфологічна легенда. Львів: Світ, 1992. 176 с.
21. Даркевич О. В. Проблеми теорії дейксису. *Науковий Вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки*. 2007. № 4. С. 83 – 87.
22. Довбня Л. Метафоризація: семантичний процес і спосіб світосприймання. *Українська мова і література в школі*, 2003. №8. С.60 – 62.
23. Енциклопедія українознавства. Київ, 1994 – 1996.
24. Євхан Н. Художні засоби та прийоми фольклорної поезики у творчій практиці Валерія Шевчука. *Дивослово*, 2003. №6. С.14 – 17.
25. Жулинський М. І метафори реального життя. *Наближення: Літературні діалоги*. Київ: Дніпро, 1986. С. 224 – 253.

26. Жулинський М. До людини і світу з любов'ю. Київ, «Дніпро», 1989. 215 с.
27. Калінін В. О. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови засобами діалогу культур. Автор. к. п. н. Житомирський державний університет імені І.Франка. 2005. 14 с.
28. Книга як необароковий знак культури у творчості Валерія Шевчука у західноєвропейському контексті. *Сучасні проблеми літературознавства*. Вип. 5. Ужгород, 2002. С.77 – 81.
29. Крекотень В. Оповідання Антонія Радивиловського. Київ, 1983. с. 248 – 249.
30. Кравченко А. Химерний роман і фольклор. *Рад. літературознавство*. 1982. № 4. С. 57 – 62.
31. Кравченко А. Художня умовність в українській радянській прозі. Київ: Наук. думка, 1988. 128 с.
32. Кучинська Ірина. Вплив християнської моралі на духовний розвиток особистості в творчій спадщині Іванна Огієнка. *Українська література у загальноосвітній школі*. 1999. №6. С.50 – 52.
33. Лисиченко Л.А. Рівні мовної картини світу і їхня взаємодія. *Лінгвістичні дослідження: Зб. наук. праць*. Харків, 2005. Вип. 16. С. 80-87.
34. Літературні діалоги. Київ: Дніпро, 1986. С. 224 – 253.
35. Лотман Ю.М., Минц Г.Г. Литература и мифология. *Труды по знаковым системам*. Тарту: Изд-во Тартусского университета, 1981. Вып. 13. С. 7 – 18.
36. Літературознавчий словник-довідник: Р.Т. Гром'як, Ю.І. Ковалів та ін. Київ: ВЦ «Академія», 1997. 696 с.
37. Метафора як джерело пізнання й інтепретації у творчості Валерія Шевчука. *Актуальні проблеми літературознавства: зб. наук. пр.-Дніпропетровськ: Навчальна книга, 2002 . Т. 14. С. 72 – 77.*

38. Мелетинский Е. Поэтика мифа. Москва: Изд. фирма «Восточная литература», 1995. 407 с.
39. Мечковская Н.Б. Язык и религия: лекции по философии и истории религий. Москва: Гранд; Фалер, 1998. 424 с.
40. Мовчан Р. Барокові тенденції в романі В.Шевчука «Дім на горі». *Українська мова та література*. 1999. 31(143) серпень.
41. Моринець В. Поетична епіка Чорнобиля. *Літературна панорама*. Київ, 1988. С. 18 – 23.
42. Насминчук Г.И. Нравственно-философские искания современного украинского романа и проблема фольклоризма (Р.Федорив, В.Шевчук): автореф. дисс... канд. филолог. наук. Київ, 1989. 19 с.
43. Ненадавец А.М. За смугою міфа. Мінск: Беларуская навука, 1999. 254 с.
44. Нечуй-Левицький І. Світогляд українського народу (Ескіз української міфології). Київ: АТ «Обереги», 1992. 88 с.
45. Новиков А.И., Ярославцева Е.И. Семантические расстояния в языке и тексте. Москва: Наука, 1990. 136 с.
46. Огієнко І. Історія слова «піп». *Рідна мова*. 1938. № 7 – 8. С. 292 – 294.
47. Онишко О. Реальність химерного. *Вітчизна*. 1982. №11. С. 7 – 15.
48. Павлишин М. Чорнобильська тема і проблеми жанру. *Канон та іконостас*. Київ, 1997. С. 31 – 39.
49. Павлишин М. Мітологічне, релігійне та філософське у прозі Валерія Шевчука. *Канон та іконостас: Літературно-критичні статті*. Київ: Час, 1997. С. 143 – 156.
50. Павлишин М. Шевчук Валерій. *Українське слово*. Київ, 1994. Кн. 3.
51. Павлишин М. Відлиги, література. Київ, 1999. 127с.

52. Пирс Ч. С. Избранные философские произведения. Пер. с англ. К. Голубович, К. Чухрукидзе, Т. Дмитриева. Москва : Логос, 2000. 448 с.
53. Погрібний А. Сучасний стиль: вдумливість пошуку й відсутність моди. *Вітчизна*. 1984. №12. С. 23 – 44.
54. Потебня А.А. Из лекций по теории словесности. Изд. 3. – Харьков, 1930. 123 с.
55. Потебня А.А. Слово и миф. Москва: Правда, 1989. 282 с.
56. Просяннікова Я. М. Індексальність як засіб реалізації знаковості художнього порівняння. *Наукові записки. Серія «Філологічна»*. 2012. Вип. 26. С. 281 – 283.
57. Пуряєва Н.В. Формування української церковно-обрядової термінології (назви богослужбових предметів): дис. ... канд.. філол. наук: 10.02.02 / НАН України, Інститут української мови. Київ, 2001. 235 с.
58. Русанівський В.М. Структура лексичної і граматичної семантики. – К, 1988. – С. 91.
59. Рябчук М. Поле пристрастей людських. *Українська мова і література в школі*. 1984. № 6. С. 18 – 28.
60. Рябчук М. Книга добра і зла за Валерієм Шевчуком. *Вітчизна*. 1988. Ч. 2. С.176 – 179.
61. Сковорода Г. Твори в двох томах. Київ, 1994.
62. Словник української мови в 11-ти томах. Київ, 1970 – 1980.
63. Солнышкина М. И., Зиганшина Ч.Р. Дуализм языкового знака как причина сокращений в профессиональных языках. *Филология и культура*. 2014. № 1 (35). С. 105 – 109.
64. Тарнашинська Л. Парадигми «нової реальності» В.Шевчука. *Слово і час*. 1998. №6. С. 49 – 62.
65. Ткачук М. П. Українська література для 11 класу. Київ: Освіта, 2002. 297 с.

66. Творчість шестидесятників. За ред. Ковальця Р.В. Київ, 2001. 179 с.
67. Тимченко В. Д. Гіпербола. *Українська літературна енциклопедія*. Т. 1. К., 1988. 724 с.
68. Харина Е. С. Явление симметрии / ассиметрии языкового знака [Электронный ресурс]. Режим доступа : http://www.pglu.ru/lib/publications/University_Reading/2008/V/uch_2008_V_000_42.pdf.
69. Шевчук В. Вибрані твори: Роман-балада. Оповідання. Передм. М.Жулинського. Київ: Дніпро, 1989. 524 с.
70. Шевчук В. Дім на горі. – Київ: Радянський письменник, 1983. 487 с.
71. Шевчук В. Маленьке вечірнє інтермецо. Київ: Молодь, 184. 280 с.
72. Шевчук В. Три листки за вікном. Київ: Радянський письменник, 1986. 585 с.
73. Шевчук В. Тіні зникомі. *Дзвін*, 2000. №3, С. 3 – 75; №4, С. 3 – 72.
74. Шкуркіна В. М. Семіотичний аналіз рунічної культури [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.ic.ac.kharkov.ua/RIO/kultura37/13.pdf>.
75. McClelland D. C. (1973). Testing for competence rather than for intelligence, 28 p.
76. Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) <http://www.oecd.org>>. URL: www.oecd.org/ (дата звернення: 06.04. 2019).